

Ενδοοικογενειακή βία

Ενδοοικογενειακή βία (ή ενδοοικογενειακή κακοποίηση ονομάζεται η βίαιη και κακοποιητική συμπεριφορά ενός ατόμου προς άλλο, μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, όπως στον γάμο ή, απλά, στη συμβίωση. Μπορεί, επίσης, να ονομαστεί και ενδόμυχη βία, όταν ένας σύζυγος, ή σύντροφος, είναι βίαιος προς την ενδόμυχη σχέση του. Αυτό περιλαμβάνει τόσο τις ετεροφυλοφιλικές σχέσεις, όσο και τις ιδίου φύλου σχέσεις ή, ακόμα, και πρώην συντρόφους και συζύγους. Η ενδοοικογενειακή βία μπορεί, ωστόσο, να περιλαμβάνει και τη βίαιη συμπεριφορά εναντίον παιδιών ή γηραιότερων ατόμων. Η εν λόγω συμπεριφορά έχει πολλές μορφές βίας και κακοποίησης και μπορεί να διαπραχθεί σε σωματικό, λεκτικό και συναισθηματικό επίπεδο. Πολλές φορές περιλαμβάνει και οικονομικά, θρησκευτικά θέματα, καθώς και γονιμότητας. (Από wikipedia)

Το σπίτι μας είναι το καταφύγιό μας. Είναι ένας χώρος στον οποίο αισθανόμαστε ασφαλείς. Δυστυχώς, αυτή η συνθήκη δεν φαίνεται να είναι αληθής για εκατομμύρια γυναίκες και παιδιά θύματα ενδοοικογενειακής βίας σε ολόκληρο τον κόσμο. Για γυναίκες και παιδιά που υφίστανται ενδοοικογενειακή βία, το σπίτι είναι συχνά ο χώρος όπου υφίστανται σωματική, ψυχολογική και σεξουαλική κακοποίηση. Όπως αναφέρεται και στο τελευταίο editorial του «Journal of Clinical Nursing», το σπίτι μπορεί να είναι ένας χώρος όπου η δυναμική της εξουσίας παραμορφώνεται και ανατρέπεται από εκείνους που κακοποιούν, συχνά χωρίς κανέναν εξωτερικό έλεγχο. Η προτροπή να μείνουμε σπίτι και ο περιορισμός των μετακινήσεων αποκλείουν τις οδούς διαφυγής και παροχής βοήθειας για τα θύματα. Τα περιοριστικά μέτρα οπλίζουν όσους κακοποιούν και τους επιτρέπουν να ασκούν περισσότερο έλεγχο, παρακολουούθηση, εκβιασμό. Η ενδοοικογενειακή βία είναι παγκόσμιο φαινόμενο, με βαθιές ιστορικές καταβολές. Η ανισότητα ανδρών και γυναικών και οι υπάρχουσες κοινωνικοοικονομικές δομές εξουσίας δημιουργούν το πλαίσιο στο οποίο το φαινόμενο αυτό διαιωνίζεται. Όσα συμβαίνουν στο σπίτι, στην οικογένεια συμβαίνουν πίσω από κλειστές πόρτες. Οι κοινωνικές συμβάσεις αποδίδουν στην οικογενειακή ζωή μια ιερότητα, γεγονός που κάνει τα θύματα διστακτικά στο να μιλήσουν για μια κακοποιητική σχέση. Η βίαιη συμπεριφορά κατά των γυναικών δεν είναι σύμπτωμα του νέου κορωνοϊού και δεν θα εξαλειφθεί ούτε με φάρμακα, ούτε με εμβόλιο. Απαιτεί συνεχή επαγρύπνηση και κυρίως να σταθούμε κριτικά απέναντι στις εξιδανικευμένες αναπαραστάσεις της οικογένειας και τις δομές εξουσίας που αναπαράγουν την ανισότητα.

Η βία κατά των γυναικών

Η βία κατά των γυναικών είναι δυστυχώς διαδεδομένη σε ολόκληρο τον κόσμο, με πιο κοινή μορφή της τη βία που προέρχεται από τους συντρόφους. Σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, σε παγκόσμιο επίπεδο 1 στις 3 γυναίκες έχουν βιώσει σωματική ή/και σεξουαλική βία από σύντροφο ή από άλλο δράστη στη ζωή τους. Σε αναφορά της UNICEF του 2017 (A Familiar Face: Violence in the lives of children and adolescents, UNICEF, 2017) επισημαίνεται ότι περίπου 9 εκατομμύρια κορίτσια, ηλικίας 15 έως 19 ετών, είχαν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση ή είχαν πέσει θύματα βιασμού μέσα στην προηγούμενη χρονιά. Η υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών για την ισότητα των φύλων και τη χειραφέτηση των γυναικών και των κοριτσιών μελετά τις επιπτώσεις της πανδημίας στη βία κατά των γυναικών. Σύμφωνα με τη σχετική αναφορά, 243 εκατομμύρια κορίτσια και γυναίκες, ηλικίας 15 έως 49 ετών σε όλο τον κόσμο έπεσαν θύματα σεξουαλικής ή άλλης κακοποίησης από έναν σύντροφο τους τελευταίους 12 μήνες (U.N. Women, April 2020 Report). Σύμφωνα με την ίδια αναφορά, το 2017 87.000 γυναίκες παγκοσμίως δολοφονήθηκαν, οι περισσότερες από τον σύντροφο ή κάποιο μέλος της οικογένειάς τους. Η βία κατά των γυναικών είναι διάχυτη και ταυτόχρονα σπάνια αναφέρεται. Υπολογίζεται ότι λιγότερο από το 40% των γυναικών που κακοποιούνται το αναφέρουν ή ζητούν βοήθεια οποιουδήποτε είδους.

Βία και περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης

Η βία κατά των γυναικών τείνει να αυξάνεται σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, συμπεριλαμβανομένων των επιδημιών, και παραμένει μια σημαντική απειλή για την παγκόσμια δημόσια υγεία και την υγεία των γυναικών. Γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας και γυναίκες με αναπηρίες ενδέχεται να έχουν μεγαλύτερες ανάγκες και να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο. Το ίδιο ισχύει για γυναίκες που έχουν εκτοπιστεί, είναι πρόσφυγες και ζουν σε περιοχές που πλήττονται από συγκρούσεις.

Η αναφορά των Ηνωμένων Εθνών την περίοδο της πανδημίας υπογραμμίζει ότι μετά την επιβολή της καραντίνας οι καταγγελίες ενδοοικογενειακής βίας αυξήθηκαν κατά 30% στη Γαλλία και κατά 25% στην Αργεντινή, ενώ οι τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας στην Κύπρο και τη Σιγκαπούρη κατέγραψαν αύξηση 30% και 33% αντίστοιχα. Αντίστοιχη αύξηση στα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και στην αναζήτηση ασύλου καταγράφηκε την ίδια περίοδο και στον Καναδά, στη Γερμανία, την Ισπανία, στο Ηνωμένο Βασίλειο και στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ο αντίκτυπος της βίας, ιδιαίτερα της ενδοοικογενειακής βίας, στις γυναίκες και στα παιδιά τους είναι σημαντικός. Η βία κατά των γυναικών μπορεί να οδηγήσει σε τραυματισμούς και σοβαρά σωματικά, διανοητικά, σεξουαλικά προβλήματα καθώς και προβλήματα αναπαραγωγικής υγείας, συμπεριλαμβανομένων των σεξουαλικά μεταδιδόμενων λοιμώξεων, του HIV και των μη προγραμματισμένων κυήσεων.

Η βία διακρίνεται σε 4 κύριες κατηγορίες:

Σωματική βία:

αντικείμενα ή όπλα, με αποκορύφωμα την απόπειρα ανθρωποκτονίας.

Ως σωματική βία χαρακτηρίζεται οποιαδήποτε βίαιη πράξη με πρόθεση πρόκλησης πόνου, ή τραυματισμού. Κυμαίνεται από την βίαιη απώθηση, το χαστούκι, τα χτυπήματα με τα χέρια, το σφίξιμο στο λαιμό, μέχρι τις επιθέσεις και τα χτυπήματα με

Σεξουαλική βία:

λίγα τα περιστατικά βιασμού και σεξουαλικής παρενόχλησης στα πλαίσια του γάμου και των συντροφικών σχέσεων. Πολλοί άντρες, ή ακόμη και γυναίκες, πιστεύουν ότι στα πλαίσια του γάμου υπάρχει ένα αναφαίρετο «δικαίωμα για σεξουαλική συνεύρεση», με αποτέλεσμα ο σύζυγος να την απαιτεί ανεξάρτητα από την επιθυμία της συζύγου.

Αφορά τον εξαναγκασμό της γυναίκας σε σεξουαλική συνεύρεση. Ο θύτης απαιτεί τη σεξουαλική συνεύρεση με βία, απειλές ή πιέσεις, που μπορεί να περιλαμβάνει και σεξουαλικές πρακτικές με τις οποίες εκείνη δεν είναι σύμφωνη. Δεν είναι

Ψυχολογική βία:

Πρόκειται για εκείνη τη μορφή βίας, με την οποία πολύ συχνά ξεκινά το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας. Σ' αυτήν τη μορφή βίας συμπεριλαμβάνονται οι βρισιές, οι προσβολές (λεκτική βία), οι ταπεινώσεις και η προσβολή της αξιοπρέπειας. Ο θύτης χρησιμοποιεί συχνά τις απειλές και τον εκφοβισμό, ως μέσο άσκησης ελέγχου, ενώ συχνά δημιουργεί σκηνές ζηλοτυπίας. Επίσης, ασκεί συστηματικό έλεγχο στην κοινωνική ζωή του θύματος με σκοπό την απομόνωσή του.

Οικονομική βία:

Αφορά πράξεις που οδηγούν σε στέρηση, ή απειλή στέρησης διατροφής, βασικών αγαθών και μέσων συντήρησης. Επίσης, την παρακράτηση χρημάτων, καθώς και ορισμένα εγκλήματα κατά της περιουσίας, που λαμβάνουν χώρα μέσα στα πλαίσια της συζυγικής, ή συντροφικής σχέσης. Για παράδειγμα, δεν επιτρέπεται στο θύμα να διαχειρίζεται τα εισοδήματά του, ή να εργάζεται.

Οι συνέπειες της ενδοοικογενειακής βίας

Οι συνέπειες της ενδοοικογενειακής βίας εύλογα χαρακτηρίζονται ως πολλαπλές και σοβαρές και διακρίνονται σε:

- Σωματικές (τραυματισμοί, μεταδιδόμενα νοσήματα, θάνατοι)
- Ψυχολογικές (κατάθλιψη, χρήση ουσιών, σωματοποίηση συμπτωμάτων, αυτοκτονίες)
- Οικονομικές (μείωση παραγωγικότητας, αυξημένη χρήση υγειονομικών υπηρεσιών)
- Κοινωνικές (απομόνωση, αναπαραγωγή διαστρεβλωμένων κοινωνικών ρόλων)
- Ως προς τα παιδιά παρατηρούνται δυσπροσαρμοστικές συμπεριφορές, αυξημένη πιθανότητα για χρήση ουσιών, αμφιθυμικά συναισθήματα για γονείς, τραυματισμοί, ακόμα και θάνατοι.

Ο ρόλος της αστυνομίας

Περισσότερα από 33.000 περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας καταγγέλθηκαν στην ΕΛ.ΑΣ την τελευταία δεκαετία, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, ενώ το τρίμηνο από τον Μάρτιο έως και τον Μάιο του 2020 έγιναν 1.103 ανάλογες καταγγελίες. Το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας είναι διαχρονικό και διαπολιτισμικό, ενώ θύματα μπορεί να είναι όλα τα μέλη της οικογένειας ανεξάρτητα από την ηλικία ή το φύλο. Ωστόσο, σύμφωνα με τις ερευνητικές καταγραφές σε παγκόσμιο επίπεδο τα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας είναι κυρίως γυναίκες. Και η 25η Νοεμβρίου είναι η Παγκόσμια Ημέρα για την εξάλειψη της βίας σε βάρος των γυναικών.

Είναι πολύ σημαντικό τα θύματα να πάρουν την απόφαση και να αναφέρουν αυτό που τους συμβαίνει, είτε με αυτοπρόσωπη παρουσία το Αστυνομικό Τμήμα, είτε τηλεφωνικά στο 100 ή με ένα μήνυμα SMS στο 100. Και να θυμούνται ότι δεν είναι μόνα τους. Υπάρχει ο απαιτούμενος μηχανισμός για να τα υποστηρίξει. Ένας μηχανισμός που ξεκινά από τους αστυνομικούς της πρώτης γραμμής στα Αστυνομικά Τμήματα και τις 73 Υπηρεσίες Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της ΕΛΑΣ που βρίσκονται σε όλη την επικράτεια και επεκτείνεται μέχρι τη Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Ενώσεις, Συλλόγους που προσφέρουν σημαντικό έργο σ' αυτό το πεδίο, ενώ η ΕΛ.ΑΣ είναι σε ανοιχτή γραμμή επικοινωνίας και συνεργασίας μαζί τους.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου

Η αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας βρίσκεται ψηλά στην ατζέντα του υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας. Πρόσφατα, ολοκληρώθηκε ο κύκλος εκπαιδεύσεων των αστυνομικών που στελεχώνουν τις Υπηρεσίες Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας. Ακόμη, τον περασμένο Ιούλιο, πραγματοποιήθηκε διαδικτυακό εργαστήριο ανταλλαγής καλών πρακτικών και γνώσεων από το Αρχηγείο της ΕΛ.ΑΣ και τη βρετανική Πρεσβεία.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση εκείνο το οποίο προφανώς προέχει είναι να προστατευθούν τα θύματα βίας. Αλλά ταυτόχρονα να υπάρχει και συστηματική ενημέρωση, αλλά και επιμόρφωση της κοινωνίας. Η βία, γενικά, δεν είναι ίδιον μιας ελεύθερης κοινωνίας. Η βία και πιο συγκεκριμένα η ενδοοικογενειακή προκαλεί αλυσιδωτά προβλήματα και αφήνει εν πολλοίς παντού τα

αποτυπώματά της. Κυρίως επηρεάζει τα παιδιά, που σε κάθε περίπτωση είναι τα μεγάλα θύματα. Η βία είναι και αποτέλεσμα των κοινωνικών, οικονομικών προβλημάτων.

Το κράτος συνεργάζεται με εθελοντικές οργανώσεις για προώθηση και υλοποίηση προγραμμάτων. Ο Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια αποτελεί έναν Οργανισμό που έχει συμβάλει σημαντικά με πρωτοπόρες δράσεις παρέχοντας προστασία, διεξόδους σε θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Με βάση τα στατιστικά του ΣΠΑΒΟ για το 2020, έγιναν 5.446 κλήσεις με τις 2.147 να αφορούν σε ενδοοικογενειακή βία. Καταγράφονται έξι, τουλάχιστον, κλήσεις ημερησίως. Από τις μορφές βίας το 64% -με βάση τα στατιστικά στοιχεία- αφορούν στην ψυχολογική και σωματική.

ΔΕΝ χρειάζονται τα στατιστικά στοιχεία για να φανεί πόσο σοβαρό είναι το πρόβλημα. Είναι, ωστόσο, την ίδια ώρα ενθαρρυντικό το γεγονός ότι το κράτος

ασχολείται συστηματικά με το φαινόμενο αυτό ενώ σημαντικότερη θεωρείται η δράση του ΣΠΑΒΟ, το οποίο λειτουργεί με επιστημονικά κριτήρια. Είναι σαφές πως οι περιορισμοί λόγω της παρατεταμένης πανδημίας οδήγησαν -αδικαιολόγητα- σε μια σημαντική αύξηση των περιστατικών βίας στην οικογένεια. Όπως αναφέρετε, «η ανάγκη για να εγκύψουμε στο διαχρονικό πρόβλημα της βίας στην οικογένεια είναι πιο επιτακτική από ποτέ για όλες τις

σύγχρονες κοινωνίες. Εν μέσω των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών που διαμόρφωσε η υγειονομική κρίση του κορωνοϊού, διαφάνηκε πως το πρόβλημα λαμβάνει διαστάσεις, πλήττοντας ιδιαίτερα τις γυναίκες και τα παιδιά». Η λύση βρίσκεται πρωτίστως στα προληπτικά μέτρα, αλλά και στη δημιουργία εκείνων των δράσεων για παροχή βοήθειας στα θύματα. Γιατί υπάρχει και η επόμενη ημέρα. Το κράτος πρέπει να επαγρυπνεί και να βοηθά, το ίδιο και η κοινωνία.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αλεξανδρίδης, Α. (2004) «Μεταψυχολογικό δοκίμιο για τη βία» *Ψυχολογία* 11 (2), 216-227
2. Ανδρουλάκη, Ζ., Μερκούρης, Α..... Ανδρουλάκης, Α., (2007), «Στάσεις και αντιλήψεις του νοσηλευτικού προσωπικού απέναντι στην κακοποίηση των γυναικών στην Κρήτη» *Νοσηλευτική*, 46(4) : 545-553
Αρτινοπούλου, Β., (2006), *Ενδοοικογενειακή Κακοποίηση Γυναικών*
Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη
Δημητρίου, Σ. (2003), *Μορφές Βίας* Αθήνα: Σαββάλας
Διομήδους, Μ., Λιάσκος, Ι., (2008), «Μελέτη του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας σε δείγμα κακοποιημένων γυναικών» *ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ* 47(4): 528-536
3. *Ενδοοικογενειακή Βία κατά των Γυναικών» Interscientific Health Care*, Vol.1, Issue 2, 51-55